

วัดบ้านก่อ

บ้านก่อ หมู่ที่ 6 เป็นหนึ่งในหมู่บ้านของตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง โดยมีชาวบ้านในแถบนี้ได้เล่าว่า บรรพบุรุษของเขานั้นมาตั้งรกรากอยู่ ณ ที่นี้นานหลายชั่วอายุคนถ้าย้อนกลับไปก็คงมากกว่าร้อยปี โดยมีบ้านก่อเป็นชุมชนแรกๆ แล้วมีการขยายตัว ออกไปบริเวณใกล้เคียงต่อมาผู้คนจากที่อื่นเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากขึ้นเรื่อยๆจนกระทั่งมีชุมชนมากมายดังทุกวันนี้ วัดบ้านก่อ ตั้งอยู่เลขที่ 55 หมู่ที่ 6 ตำบลวังทรายคำ เป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมทางพุทธศาสนาของชาวบ้านก่อและบ้านต้นอ่าง ชาวบ้านในชุมชนได้ร่วมสร้างวัดขึ้นเมื่อราวกลางพุทธศตวรรษที่ 25 โดยได้รับบริจาคที่ดิน จากนายโต๊ะ จันตะมะ สมัยแรกมี พระยาวิชัย เป็นเจ้าอาวาส ในปี พ.ศ.2422 ต่อมาวิหารหลังเก่าอาจทรุดโทรมลงจนทางวัดได้บูรณะขึ้นใหม่ในปี พ.ศ.2477 เสร็จในปี 2479 ซึ่งทางวัดยังคงรักษาพระพุทธรูป ที่เป็นพระประธานองค์เดิมไว้อยู่ โดยประดิษฐานอยู่ภายในวิหารหลวงทางด้านซ้ายมือขององค์พระประธานองค์ปัจจุบัน ต่อมาได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ในวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ.2492 เจ้าอาวาสรูปปัจจุบันคือ พระครูถาวรารัตถกษณ์ และมีภิกษุสามเณรจำพรรษาอยู่หลายรูป พื้นที่ของวัดล้อมรอบด้วยกำแพงสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีประตูใหญ่ด้านตะวันออกและทิศใต้ และมีประตูเล็กๆด้านเหนือและตะวันตก ภายในวัดมีสิ่งปลูกสร้าง หลายหลัง นอกจากวิหารหลวงที่เป็นประธานกลางพื้นที่แล้ว ด้านใต้ของวิหารเป็นที่ตั้งของ โบสถ์มีศาลาบาตรติดส่วนหนึ่งของกำแพงด้านใต้และตะวันออก ทางเหนือของวิหารมีกุฏิ ศาลาการเปรียญ หอฉัน หอระฆัง หอกลอง หอเสื่อวัด โรงเก็บของและห้องน้ำห้องส้วม บริเวณภายนอกเป็นที่ธรณีสงฆ์ มีต้นโพธิ์ เก้าแก่ที่ใหญ่โตและร่มเย็น มีโรงเก็บของและพื้นที่ใช้ทำกิจกรรมบางโอกาส ส่วนด้านใต้เป็นช่วงหน้าวัด มีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่อีกต้นหนึ่งทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ และประตูทางเข้าวัดเป็นซุ้มใหญ่สร้างเมื่อไม่นานมานี้ สิ่งปลูกสร้างต่างๆภายในวัดได้รับการก่อสร้างขึ้นอย่างต่อเนื่องในแต่ละโอกาสเท่าที่ชุมชนและ วัดจะสามารถรวบรวมเงินทุนได้จากผู้มีจิตศรัทธาในเทศกาล ประเพณี หรือพิธีกรรมในรอบปี ปัจจุบันจึงเห็นสิ่งก่อสร้างใหม่ๆเพื่อตอบสนองต่อการใช้สอย ในชีวิตประจำวันของพระภิกษุสามเณรหรือการทำกิจกรรมอื่นๆของชุมชน **งานพุทธศิลป์** มีองค์ประกอบอื่นๆของวิหารหลวงตามแบบพุทธศิลป์ ดังนี้ ซ้อฟ้า (ซ้อฟ้า) , ป้านลม (ป้านลม) และหางหงส์ , แฉงแล , ปากแล , แป้นน้ำย่อย หรือ เชิงชาย , หน้าแหบ หรือ หน้าจั่ว , หน้าแหบปีกนก หรือ หน้าจั่วปีกนก , โกงคิ้ว , โกงคิ้วปีกนก , คันทวย/หูช้าง , ซุ้มโง , ดาวเพดาน ฐานชุกชี หรือ แท่นแก้ว , ธรรมาสัน , สัตตกัณฑ์ หรือ เชิงเทียน และ เครื่องสูง นอกจากนี้ยังมีงานศิลปกรรมประดับวิหารเพื่อสร้างความสวยงามแก่ญาติโยม เช่น 1. พระพุทธรูป เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ก่อปูนปั้นทาสีน้ำมัน ภายนอก องค์ประธานนั่งกลาง เป็นองค์ที่สร้างขึ้นใหม่พร้อมกับวิหารช่วงซ่อมแซม เมื่อ พ.ศ. 2511 ส่วนพระพุทธรูปองค์ซ้ายมือ (เมื่อมองเข้าไปในวิหาร) เป็นองค์เดิมจากวิหารหลังเก่าที่ทรุดโทรม ทางวัดได้สร้างเพิ่มอีกองค์หนึ่งเพื่อให้เป็นคู่กัน ประดิษฐานด้านขวา 2. รูปแต้ม ตั้งแต่แรกสร้างวิหารเมื่อปี พ.ศ. 2477 นั้นปรากฏว่ามีรูปแต้ม (จิตรกรรมฝาผนัง) อยู่แล้ว เป็นภาพเขียนด้วยสีฝุ่นตลอดผนังทั้งสี่ด้าน รวมถึงผนังโถงทางเข้าวิหาร เนื้อหาล้วนเกี่ยวกับพุทธประวัติ ชาดก และ ชาดกนอกนิบาต 3. ประติมากรรมรูปสิงห์ มีหนึ่งคู่อยู่ด้านหน้าวิหารตรงฐานบัวราวบันได เป็นสิงห์ห้อยลอยตัวนั่งชันขาเขียดหน้าเฉียงเล็กน้อย ทำจากปูนแล้วทาสี ทั้งตัว ปั้นลวดลายประดับตรงส่วน

หัว คอ และขา 4. ประติมากรรมนูนสูงรูปช้าง ใช้ปูนปั้นเป็นรูปแล้วทาสีขาว คงต้องการให้เสมือนเป็นช้างเผือก อยู่ตรงผนังด้านใต้ฐานชุกชี 5. ประติมากรรมนูนสูงรูปแม่ธรณี ใช้วิธีการเดียวกับรูปช้าง อยู่ตรงผนังด้านเหนือฐานชุกชี **สิ่งที่น่าสนใจภายในวัดบ้านก่อ รูปแต้ม** ด้วยอายุที่มากกว่า 70 ปีแล้วทำให้วัสดุโครงสร้างอาคารและรูปแต้มหลายแห่งได้ผุพังและทรุดโทรมลงไป อันเกิดจากสาเหตุจากธรรมชาติ และแมลงรบกวน จึงเป็นที่มาของ "โครงการอนุรักษ์งานจิตรกรรมฝาผนังวัดบ้านก่อ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง" โดยความร่วมมือของ 3 องค์กร ได้แก่ ภาควิชาศิลปะไทย คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กับ โครงการจัดตั้งสถาบันการศึกษาและสืบสานศิลปวัฒนธรรม สถาบันดอยธรรมล้านนา (ไต) มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา โดยการสนับสนุนเงินทุนจาก The Ambassador's Fund for Cultural Preservation 2005 : The Embassy of the United States of America (กองทุนเอกอัครราชทูตเพื่อการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรม สถานทูตอเมริกัน ประเทศไทย) โดยได้สนับสนุนเงินจำนวน 2,112,000 บาท (สองล้านหนึ่งแสนหนึ่งหมื่นสองพันบาทถ้วน) ซึ่งนับได้ว่าเป็นงบประมาณสูงที่สุดที่ได้รับในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงและเป็นอันดับ 3 ของโลก ทั้ง 3 องค์กรได้ร่วมกันบูรณะ รักษา ซ่อมแซมวิหาร รวมทั้งรูปแต้มให้คงอยู่ตราบนานชั่วลูกหลาน นอกจากนี้ยังถือเป็นกระบวนการในการทำนุบำรุงสืบต่อพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนไปตราบนาน 5,000 วัสสาด้วย โดยได้เริ่มโครงการ เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2548 และแล้วเสร็จวันที่ 30 เมษายน 2550 รูปแต้มในวิหารมีอยู่ทั้งภายในและบนผนังหน้าวิหาร เป็นเรื่องราวของพุทธประวัติ ชาดกและชาดกนอกนิบาตหรือนิทานพื้นบ้านอิงชาดก (ทางวิชาการมักแปรว่าชาดกที่ไม่ได้บันทึกไว้ในพระไตรปิฎก) ตัววิหารหันไปทางทิศตะวันออก มีโถงกว้างด้านหน้าก่อนเข้าสู่ภายใน ซึ่งมีรูปแต้มสีฝุ่นเรื่อง "หงส์หิน" ในวิหารมีรูปแต้ม เรื่อง "พรหมจักร" "พระเวสสันดร" "พระเตมีย์" "พระมาลัยโปรดโลก" และ "พุทธประวัติ" ภาพวัดบ้านก่อและรูปแต้ม